

Sygn. akt II CSK 177/06

POSTANOWIENIE

Dnia 16 listopada 2006 r.

Sąd Najwyższy w składzie :

SSN Krzysztof Pietrzykowski (przewodniczący)

SSN Zbigniew Kwaśniewski

SSN Hubert Wrzeszcz (sprawozdawca)

w sprawie z urzędu

przy uczestnictwie L. N.

o przyjęcie do szpitala psychiatrycznego bez wymaganej zgody,

po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym

w Izbie Cywilnej w dniu 16 listopada 2006 r.,

skargi kasacyjnej uczestniczki postępowania

od postanowienia Sądu Okręgowego w Ł.

z dnia 23 listopada 2005 r.,

oddała skargę kasacyjną.

Uzasadnienie

Zaskarżonym postanowieniem Sąd Okręgowy w Ł. oddalił apelację uczestniczki postępowania od postanowienia Sądu Rejonowego z dnia 22 sierpnia 2005 r. ustalającego, że istniały podstawy do przyjęcia uczestniczki postępowania do szpitala psychiatrycznego bez jej zgody.

Z uzasadnienia tego orzeczenia wynika, że dnia 1 sierpnia 2005 r. L. N. została przyjęta – na podstawie skierowania wydanego przez lekarza pogotowia – do szpitala psychiatrycznego z rozpoznaniem zespołu paranoidalnego. Uczestniczka postępowania w dniu przyjęcia do szpitala przebywała u siostry M. P. W czasie kłótni, do której doszło między siostrami, M. P. kopnęła uczestniczkę postępowania. Wezwany przez M. P. syn uczestniczki postępowania, widząc awanturę i agresywne zachowanie matki, wezwał pogotowie ratunkowe.

Dnia 4 sierpnia 2005 r. uczestniczka postępowania – wobec braku jej zgody na leczenie psychiatryczne w szpitalu – została wysłuchana przez sędziego. L. N. wyraziła zgodę na pobyt w szpitalu i obserwację psychiatryczną, odmówiła natomiast zgody na leczenie psychiatryczne. Po wysłuchaniu uczestniczki postępowania Sąd dopuścił dowód z opinii biegłego psychiatry.

Z opinii psychiatrycznej wynika, że L. N. od 1994 r. cierpi na chorobę psychiczną w postaci zespołu paranoidalnego. Przerwała jednak leczenie psychiatryczne i nie przyjmowała leków od 2003 r. W ostatnim okresie zachowywała się agresywnie wobec najbliższych członków rodziny. Ze względu na pogarszający się stan zdrowia i agresję wobec otoczenia, konieczne było przyjęcie uczestniczki postępowania do szpitala psychiatrycznego bez jej zgody.

Biegły psychiatra uznał, opierając się na badaniu L. N. w dniu 12 sierpnia 2005 r., które nie wykazało czynnych zaburzeń psychotycznych, że nie wymaga ona dalszego pobytu w szpitalu bez jej zgody.

Uczestniczka postępowania, mimo wezwania doręczonego na adres szpitala psychiatrycznego, nie stawiła się na rozprawę w Sądzie Rejonowym w Ł. w dniu 22 stycznia 2005 r. W rozprawie nie wzięła także udziału, prawidłowo o niej zawiadomiona, siostra uczestniczki postępowania E. M., wskazana przez nią jako

osoba sprawująca nad nią faktyczną opiekę. Sąd uznał, że – ze względu na konflikt uczestniczki postępowania z mężem, synem i drugą siostrą – nie zachodziła potrzeba zawiadomiania tych osób o terminie rozprawy.

Apelująca nie została – zdaniem Sądu Okręgowego – pozbawiona możliwości obrony swych praw wskutek niewzięcia udziału w rozprawie w dniu 22 sierpnia 2005 r. W tym dniu mogła się bowiem stawić na rozprawę, ponieważ przyczyna uzasadniająca pobyt w szpitalu bez jej zgody ustała z dniem 12 sierpnia 2005 r. Ponadto Sąd uznał, że pozostałe zarzuty apelacyjne, oparte jedynie na twierdzeniu, że orzeczenie jest krzywdzące, nie poddają się weryfikacji w postępowaniu odwoławczym.

W skardze kasacyjnej, opartej tylko na drugiej podstawie, pełnomocnik uczestniczki postępowania zarzucił naruszenie art. 379 pkt 5 w zw. z art. 46 ust. 1 ustawy z dnia 19 sierpnia 1994 r. o ochronie zdrowia psychicznego (Dz. U. Nr 111, poz. 535) i wniósł o uchylenie orzeczeń Sądów obu instancji i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania Sądowi Rejonowemu.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Nieważność postępowania polega – zdaniem autora skargi kasacyjnej – na tym, że L. N., będąca z mocy prawa uczestniczką postępowania o przyjęcie do szpitala psychiatrycznego bez jej zgody, została pozbawiona możliwości obrony swych praw na skutek przeprowadzenia przez Sąd Rejonowy rozprawy w dniu 22 sierpnia 2005 r. bez jej udziału. Nieobecność na tej rozprawie uniemożliwiła uczestniczce postępowania zakwestionowanie opinii biegłej, stanowiącej podstawę wydania orzeczenia.

Już w okresie obowiązywania kasacji w orzecznictwie Sądu Najwyższego ukształtowało się stanowisko, że nieważność postępowania, stanowiąca podstawę kasacji, musi dotyczyć postępowania przed sądem drugiej instancji (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 21 listopada 1997 r., I CKN 825/97, OSNC 1999, nr 5, poz. 81; wyrok Sądu Najwyższego z dnia 10 lutego 1998 r., II CKN 600/97, OSP 1999, nr 3, poz. 58; wyrok Sądu Najwyższego z dnia 23 lutego 2005 r., III CK 323/04, Lex nr 150 574). Zachowało ono aktualność także po wprowadzeniu skargi kasacyjnej.

Skarga kasacyjna jest środkiem zaskarżenia od orzeczeń sądu drugiej instancji (art. 398¹ § 1 k.p.c.). To oznacza, że dokonywana przez Sąd Najwyższy kontrola kasacyjna dotyczy stosowania prawa – procesowego i materialnego – przez sąd drugiej instancji. Naruszenia prawa popełnione przez sąd pierwszej instancji są natomiast przedmiotem kontroli apelacyjnej. Tej zasady nie zmienia fakt, że uchybienia powodujące nieważność postępowania (art. 379 k.p.c.) są brane przez sąd pod rozwagę z urzędu. W tym wypadku również kontroli sądu podlegają – odpowiednio – w postępowaniu kasacyjnym postępowanie przed sądem drugiej instancji, a w postępowaniu apelacyjnym – postępowanie przed sądem pierwszej instancji (art. 386 § 2 i art. 398¹³ § 2 k.p.c.).

Sąd Najwyższy – rozpoznając skargę kasacyjną – nie może zatem w ramach bezpośredniej kontroli kasacyjnej badać nieważności postępowania przed sądem pierwszej instancji. Uchybienia powodujące nieważność postępowania pierwszoinstancyjnego mogłyby natomiast stanowić przedmiot badania Sądu kasacyjnego, mającego jednak charakter pośredni, w sytuacji, w której skarżący zarzuciłby sądowi drugiej instancji – w ramach podstawy z art. 398³ § 1 pkt 2 k.p.c. – naruszenie art. 386 § 2 k.p.c.

Taka sytuacja nie zachodzi jednak w rozpoznawanej sprawie, ponieważ skarga kasacyjna nie zawiera zarzutu naruszenia art. 386 § 2 k.p.c.

Nie podlega także kontroli kasacyjnej, podniesiony w uzasadnieniu skargi kasacyjnej, zarzut naruszenia art. 23 przytoczonej ustawy o ochronie zdrowia psychicznego. Dotyczy on bowiem materialnoprawnych przesłanek przyjęcia do szpitala psychiatrycznego bez zgody chorego. Podniesienie tego zarzutu wymagało oparcia skargi kasacyjnej – co nie ma miejsca w rozpoznawanej sprawie – także na pierwszej podstawie z art. 398³ § 1 k.p.c. Przytoczony zarzut, jako wykraczający poza powołaną w skardze kasacyjnej podstawę, nie mógł być zatem wzięty przez Sąd Najwyższy pod rozwagę (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 8 października 1997 r., II CKN 366/97, niepubl.).

Z przedstawionych powodów Sąd Najwyższy orzekł, jak w sentencji wyroku (art. 398¹⁴ k.p.c.).